

portarà espasa, e secretament armat ---», «en mig del renc havia un gran cadafal tot cubert de draps de brocat; e en mig estava una gran cadira molt ricament guarnida, e per mig tenia un *pern*, que la cadira se podia voltar entorn», JoMartorell (pri., cap. 99 = Riç., 226; Ag., § 85, i, 281; pri., cap. 189 = Riç., 587; Ag. II, 373; NCL. III, 242).

«Cert, qui-m tragués, / —si jo hi jagués—, / de mig d'infern, / en l'ull un *pern* / —si m'hi ballava—, / qui-m delliuava: / més alegria / no-n mostraria»;¹⁰ «may han plegat ['arribat'] / al seu entendre [de Maria], / veure, comprendre / dels vells algú; / e menys negú / dels sants moderns: / los quatre *perns*, / latins doctors, / grecs inventors / mestres d'Athenes, / gran Origenes / ---», JRoig (*Spill*, 3126, 11912). En el mateix sentit figurat de 'puntal del saber': «fou de la Sglésia lo molt segur *pern*» en el Comandant Scrivà, 31. «BALANÇA: lo calestró --- lo *pern* que passa per lo mig: axis; la llengüeta», «biga de dos pessas: los *perns* ab què s'ajunten: clavus trabalis», OPou (*TbPu.*, 200, 20, 151). Aquesta última acc. és la que avui conec més viva i planera: ja a StPolM, anotava jo el 1932: *pérn* com a nom del clau gros per subjectar les taules de la barca.

Del català fou manllevat el cast. *perno*, que només trobo documentat en la segona meitat del S. xv, i en tres fonts dels anys 1535-1620, en totes com a terme de nàutica (de l'ús nàutic pogué venir també en el gauchesco: *más duro que un perno*, Martín Fierro, Tiscornia II, p. 1944). Per això escrivia jo en el DCEC:³⁰ «la mateixa procedència deuen tenir el port. *perno* i la variant it. *perno*; la cosa corrent en it. és, però, *pernio* 'golfo', d'on el cast. *pernio* [1611]. El cat. *pern* i l'it. *pernio* (> fr. ant. *perne*, Jal, *Glos. Naut.*, 1163a) passen per ser derivats del ll. *PERNA*, a causa de la forma allargada de l'objecte (així Diez, *REW* i Migliorini), però com que és una semblança molt vaga, crec, d'acord amb Jal, que més aviat el romànic antic o llatí *PERNA* rebria aquest significat com a evolució fonètica d'un **PERŌNA* < gr. *περόνη* 'clauet de sivella', 'clavilla', 'clavilla de roda', que precisament s'usa en grec modern com a mot nàutic en el sentit de 'passador per entollar caps de corda' (cf. gr. d'Itàlia i it. merid. *piráni* «cavicchio, piolo, zipolo», alt-it. *piron*, provinents del gr. ant. *περόνιον*, diminutiu de *περόνη*, Rohlf's, *EWUG*, 1673a)».⁷

És una argumentació molt convincent, i no rectifico aquesta etimologia, que realment, i en forma molt suggestiva, recolza en la coincidència tan perfecta amb el sentit del mot grec. Reconec, però, que ara n'estic una mica menys convençut, perquè veig que la base semàntica de la derivació de *PERNA* no és tan vaga com deïem Jal i jo, per tal com pensàvem només en el clau nàutic. Adonem-nos, ara, que tant o més important és el *pern* 'peu dret de ballesa' i 'puntal', documentats supra ja en JRoig, Martorell, Scrivà etc.; i en particular el de 'cama d'un compàs' que trobem ja en la primera dada de 1369, i en la segona en data, heus aquí: «si yo prenia ara hun compàs e fahya hun cèrquol entorn, ¿què serie lo punt del *pern* en comparació del cercle?»,⁶⁰

StVicentF (*Serm.* II, 34.21). Concloquem, doncs, que l'etimologia *PERNA* està plenament fundada, si bé el canvi masculí de terminació (-ē sonava masculí = -i en vulgar, ço que pogué provocar la variant it. en -io), i part de les accs. poden ser deguts a la confluència fonètica del ll. *PERNA* amb el seu homònim i parònim grec.

Empernar-se [Lab. 1840, com a nàutic, «clavar, assegurar ab perns», *BDC* XII, 56; XX, 168]. «Ab unglots de diable ganxuts altres n'arranquen, / barrohers *empernant-s'hi*, dels puigs ab tremolor, / y a cops de peu, a falta de mall, los esvoranquen, / ab pedres tasconant-los, a tall d'estellador», *Ail.* VI, 48d, «Se tirà el fusell a la cara i, apoiant-lo sobre una pedra que li servia de recer, l'engegà, *empernant-s'hi* amb tota l'ànima», MrnVayreda (*Carlinada* v, p. 77); «se'n fugia per una marga amunt, a pretext de collir una flor, y venia sobre meu tan a la boja, que de no *empernar-me* jo per copsar-la, perillàvam d'estimbar-nos tots dos», id. (*Puny.*, 4 185 (146)), «les bèsties, impedides de recular, esperaren la topada, *empernant-se* y ab els caps jups», «rebelde a tot tractament, no féu sinó *empernar-se* contra la realitat de les coses, igual qu'una mula guitant contra 'l rasclé», id. (*Sang Nova* IV, § 7, 292; IV, § 10, 306; i encara III, § 5, 190). Els pescadors de StPolM l'usaven com a tr. per 'subjectar dues peces o taules, de la barca, per mitjà de *perns*' (1932). *Empernament*. *Empernada*.

¹ És interessant el que diu un erudit seriós com M. Serrano y Sanz (*Not. y Docs. Hist. del Condado de Ribag.*, 1912), però no ho puc comprovar del tot i per tant ho deixo a la seva responsabilitat: Estrabó (c. l'a. 10 a. C.) pondera les *πέρνας* o pernils que es fan entre els ceretans, dient que són excel·lents (*διαφόροι*, *Gaeogr.* III, § 4); el que em consta és que a Alp l'any 1937 em vengueren el millor que he menjat en ma vida: jo volia desempallegar-los del malvat que ocupava Puigcerdà (oh sagrat record del nostre inoblidable Xandri!). Per això les monedes ceretanes durien l'efígie d'un porc (segons Pella i Forgas, *Hist. del Ampurdán*, p. 233). És veritat que jo no puc creure en l'etimologia que ell hi funda del nom de *Ceretania* (que ell voldria grafiar *Cerritania*) relligant-lo amb el basc *zerri* 'porc' (veg. la veritat sobre aquest i sobre aquell en el DCEC/DECH CERDO i *E. T. C.* I, 164 etc.); i que en tot cas va ben lluny d'osques connectant el nom dels ceretans amb el cast. *guarro*, *gorrino* i amb el cat. *GARRÍ* (que grafia abusivament *guerrí*). — ² + *Pernatès* sembla ser deriv. d'una forma llatinitzant d'això, amb el sentit de 'obligat a paga feudal': en un doc. pall. de 1242: «manné-li que-m fermàs dret --- per tal quar é *pernatès* de l'eclésia, e o devia fer», PPujol, *DocVgÜrg.*, 8.10. — ³ Aquest ja figura en un doc. ross. de 1335 «un *cuxot* de carn salada de porc» (*InuLC*): avui és el nom més general a les Illes, i En J. G. M., tot reconeixent que *pernil* és també amplament valencià, m'assegura que *cuixòt* és el més arrelat avui a pagès en terra valenciana (1981). — ⁴ Però observem que la fonètica ja denuncia *cam-*